СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLII. Ч. 151. Джерзи Сіти, Н. Дж., пятниця, 29 червня, 1934. VOL. XLII. No. 151. Jersey City, N. J., Friday, June 29, 1934. THREE CENTS.

БРИТАНІЯ ЦІЛКОВИТО ВІДМОВИЛАСЯ ПЛАТИТИ СВІЙ ДОВГ

НАВІТЬ ВЕСТИ ПЕРЕГОВОРИ В СПРАВІ СПЛАТИ БОРГУ БРИТАНІЯ ВВАЖАЄ НЕДОЦІЛЬНИМ.

ВАШИНГТОН. — Тут одержано від британського уряду ноту, в якій він заявляє, що Британія відмовляється сплачувати решту воєнного боргу в сумі чотирох міліярдів долярів. Ця нота є відповідю на пропозицію секретаря стейту Злучених Держав, щоб Британія сплачувала борг своїми фабрикатами.

Британський уряд категорично заявив, що навіть розмови про сплату цього боргу є зайвими, бо Британія приєднується до тих держав, що відмовилися платити Злученим Державам свої борги, поки ще не буде зроблена основна ревізія. Загальна сума воєнних боргів Европи Америці виносить одинацять міліярдів долярів, які треба вважати страченими для Злучених Держав.

НЕ БАЧИТЬ ШКОДИ ДЛЯ НАСЕЛЕННЯ АМЕРИКИ В НЕПЛАЧЕННЮ ЕВРОПОЮ БОРГІВ.

НЮАРК (Н. Дж.). — Наскільки булоб полекшене обтяження податками населення Злучених Держав, колиб Европа заплатила свої воєнні борги? На цей запит одержали відповідь 1,500 студентів, що зібралися в Бамбергер-радіо-авдиторії. Відповідь дав директор державного буджету, Люіс Доглес. Він говорив радіом із Вашингтону.

Його відповідь звучала так: „Колиб чужинецькі уряди заплатили свої борги, то це напевно збільшилоб хаос в інтернаціональному обігу грошей, спаралїжувалоб майбутню міжнародню торговлю, зменшилоб нашу власну продуктивність і напевно викликалоб обтяження американських горожан новими податками, але не зменшилоб їх".

Такі думки є один з визначніших діячів рузвелтівської нової політики, який належить до консервативної групи діячів.

ЗАБОРОНЕНО ПОЛІТИЧНІ ПРОМОВИ.

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт, збираючись у місячну поїздку на Гаваї, спішно підписав 124 нових законів. Деякі ухвали конґресу, а в тому числі й про мораторію фармерам, не будуть підписані, тому вони не стануть законами.

Президент Рузвелт висловив бажання, щоб у часі його вакацій ніхто з відповідальних урядових аґентів не виступав з політичними промовами, чи заявами, але щоб кождий сумлінно виконував свої обовязки. Рузвелт хоче поставити справу так, щоб його адміністрація не була однопартійною, а це не дуже подобається лідерам демократичної партії.

НОВЕ В РЕНҐЕНТІВСЬКИХ ПРОМІНЯХ.

НЮ ЙОРК. — Бувший директор фотографічного департаменту Єйльської Медичної Школи, Вірменин Симджіян, зробив винахід у ділянці фотографування при помочі рентґенівських промінів (Екс рей). Він це фотографування удосконалив так, що при значно меншому напруженню енергії тепер стають видніщі на фотографії всі внутрішні органи людського тіла.

Крім того фотографування одночасно можна передавати телеграфним дротом в ріжні місця. Наприклад, освічену людину апаратом Симджіяна, скажемо, в Толідо, зможуть бачити ріжні фахові недуги у Ню Йорку, Шікаґо та в інших місцях. При тім один може студіювати мозок, другий легені, третій шлунок і т. д.

Цьому винаходови надають величезне значіння в медицині і пророкують йому велику майбутність що зробить переворот у науці розпізнання недуг.

КАРАЮТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ КОДЕКСУ НАЙРИ.

ФИЛАДЕЛФІЯ. — Власника гаражів, Гарі Слея, федеральний суд покарав гривною в сумі 74,000 долярів за порушення кодексу „Найри" супроти робітників його гаражів. Відповідно до кодексу, робітники мають отримувати найменше 15 долярів тижнево, працюючи найбільше 54 годин.

Слей платив своїм робітникам 9 долярів тижнево й змушував їх працювати по 80 годин на тиждень.

РОБІТНИКИ ПРОТИ АҐЕНТА ЮНІЇ.

ГАРИМАН (Тенн.). — Сюди прибув представник Американської Федерації Робітників у панчоховій промисловості, щоб ознайомитися на місці зі станом, який виник по замкненню місцевої фабрики через відібрання від неї „блакитного орла" Цього представника стрінули робітники на стації в 6 автомобілях, силою всадили його до одного автомобіля й вивезли геть за межі повіту Скат.

Відпускаючи його, вони заявили, що коли знову зявиться в місті представник юнії, то його злінчують, бо робітники винують юнію за замкнення фабрики. Представники „Найри" та юнії кажуть, що це адміністрація фабрики так фальшиво поінформувала робітників.

ЕКСПЛЬОЗИ БЕЗ ДИМУ І ДВОТОНОВІ БОМБИ.

У Франції винайдено порох, що палиться навіть у мокрому стані. Отже він може налитися в морю і в ріках. Крім цього має згаданий порох ще одну прикмету — вибухає без вогню і без диму. Відтепер годі буде устійнити положення ворожої артилерії на основі слідів з диму. Є теж вістки, що у Франції переводжено недавно тому досліди з силою експльозій летунських бомб, які важать по дві тони. Переведені досліди з бомбами виявили, що одна така бомба може змести з лиця землі мале містечко.

РОЗБИШАЦТВО НА СЕЛІ.

Громадський писар у Повітні, пов. Городок, Іван Крись, почув у ночі, що на подвірі порається злодії. Коли вийшов надвір, один злодій задав йому ножем 11 глибоких ран. На його крик вибігла мати, але і її порізали злодії, розпоровши живіт. Поліція арештувала Андрія Кінаша й Івана Заяця з Мальчиць, підозрілих у цьому злочині.

ПАННА МОЛОДА ПРОПАЛА ДЕСЬ У ДЕНЬ ШЛЮБУ.

До львівської поліції прийшов шофер Й. Цверлінґ з доносом, що його суджена, 50-літня вдова Пеля Ґрудерова, пропала десь, як під землю, і то якраз того дня, коли мав відбутися їхній шлюб. Цверлінґ здогадується, що „панну молоду" схопила її рідня, яка вживала всіх засобів, щоби не допустити до їхнього подружжа. Цверлінґ це 25-літній мужчина, в якому залюбилася вже така добре підстаркувата, багата вдова Ґрудерова. Вона то зробила була його колись своїм повновласником і він пароббив був ріжних обманів, за що й засудив був його суд на півтора року тюрми. Апеляційний суд цей присуд зніс і тепер, коли йому нічого вже не стояло на перешкоді, він хотів оженитись. Але має пеха. Хтось украв йому жінку.

ЛИСТОНОШ УКРАВ ГРОШІ.

Перед карним трибуналом у Львові відповідав бувший листонош з Винник, Франц Шіля, за крадіж грошей. У Винниках мешкає Анна Демчук, сирота, яка одержала два поручені листи з повідомленням, що їй признано сиротинську ренту в квоті 900 зл. Шіля ті листи отворив і відобрав 900 зл., призначених для сироти, підписавши адресатку на потвердженні відбору. Коли справа виявилась, Шілю арештовано. На розправі боронився, що йому вкрали гроші і на покриття втрати він мусів спроневірити чужі гроші. Трибунал засудив Шілю за фальшування підписів на 2 роки і за крадіж на 2 роки вязниці. Цю кару зредуковано йому на 3 роки вязниці з позбавленням прав на 5 літ.

ВОЛИНСЬКІ ПОРЯДКИ.

В селі Молостові, пов. Дубно, жіноцтво задумало заснувати Союз Українок, щоби бодай трохи піднести культурний рівень громадянства. Одначе староство дозволу не дало. А коли переслали відклик до воєводи, на село посипалися адміністраційні кари. Тут нечисто, там гноївка, або пес не привязаний і т. п.

ЩО КОШТУЄ „НЮ ДІЛ".

Фаховці обчисляють, що боротьба президента Рузвелта з депресією вже коштує населення Злучених Держав від 14 до 18 міліярдів долярів.

ВИГРАНА І МІЛІОНА ФРАНКІВ У ГРОБІ.

Французька преса повідомляє, що на льос, на який впала головна виграна 1 міліон франків в останній державній льотерії, є — на цвинтарі в Пуатіє, в домовині, що в ній похоронено перед кількома днями тамошнього мешканця. Через забуття льос залишився в кишені одіння небіжчика. На домагання спадкоємців льоса, т. є. рідні покійного, влада дозволила на ексгумацію тіла.

ЗНАЙШЛИ СТАРОВИННІ КНИГИ В ХАРКОВІ.

При перегляді книжок у харківській Короленковій Бібліотеці знайшли кілька антикварних книг великої вартости. Між ними є Острізька Біблія з 1584 року, одна з перших книг, друкованих на Україні, далі всі Макіявелеві твори з 1500 р., твори Петрарки з 1538 р., люксусове видання Арістотеля в грецькій та латинській мові з 1590 р. й інші.

ЛІТАКИ БЕЗ ГУРКОТУ.

В англійській Індії винайдено новий тип літаків, що літають без гуркотіння й шуму. Відповідно до цього розвинулася теж сильно й дефензива. До боротьби з ворожими літаками будуть уживати автоматичних гармат, які при помочі електричного й магнетичного приладдя самі звернуться до цілі й викидають 70 шрапнелів на мінуту. Ось як на ділі виглядає сьогодні розброєння. Дипломати ведуть при зелених столах балачки про миролюбство і розоброєння, але потайки одна держава зброїться сильніше як друга, і щораз то новіше воєнне приладдя.

СТУДЕНТИ ДОКОНАЛИ ГРАБІЖНИЦЬКОГО ВБИВСТВА.

Якісь невідомі злочинці вдерлися до мешкання д-ра Нісельфельда у Кракові і, вбивши служницю М. Ґарнцарівну, забрали ріжні дорогоцінности й гроші на суму кількадесять тисяч злотих. Поліція не могла впасти на слід злочинців. Щойно по двох тижнях вдалося поліції схопити пятьох злочинців, що спільно доконали грабіжницького вбивства. Між грабіжниками є двох бувших студентів академії штук красних: К. Сухенкі В. і С. Бобрецкі. Підчас ревізії в арештованих знайдено частину зрабованих грошей, 20 долярівок і австрійський хрест заслуги, що був власністю д-ра Нісенфельда.

ФРАНЦУСЬКА ВВІЧЛИВІСТЬ.

Ще донедавна вважали Французів за найбільше ввічливих людей на світі. Якщо судити з анекдотки, яку тепер у Парижі оповідають, то з тієї ввічливости не остався ні сліду. Анекдотка оповідає про розмову одного пана з панею, яких у товаристві познайомлено:

— Вибачне, мадам, ваше лице, здається мені, таке знайоме.

— Так, справді, месіє! Ми щойно їхали разом підземною залізницею. Ви сиділи, а я коло вас стояла.

НЕ МОЖНА ВИСТАВЛЯТИ ТЕРНОВИХ ВІНКІВ.

По селах сокальського повіту відбувано на Зелені Свята стрілецькі могили. Староство видало наказ, що не можна на тих могилах класти тернових вінків, ні не можна їх нести в походах, бо „цернь єст символем церпєня, а в Польсце церпєня нема".

ЗГИНУЛА ВСЯ РОДИНА ПІД ЗВАЛИЩАМИ.

На передмісті Радомська, Ковалівці, підчас хуртовини завалився дім робітника Якубчака. Під звалищами згинув Якубчак і два його сини. Ранену жінку Якубчака забрали до шпиталю, де вона померла. Дах Якубчакового дому був із дощок, а на них насипана земля.

ЛЮДСЬКА КРОВ ПОДОРОЖІЛА.

У Варшаві заноситься на страйк доставців крови до трансфузій. Як відомо, доставці крови до шпиталів є зорганізовані і реґулюють ціни крови на шпитальному ринку. Тепер не хотять згодитися на правильник трансфузій, установлений міською владою. На основі того правильника кожний продавець своєї крови мусить піддатися наперед лікарським оглядинам, опісля на рамени кожного з них мають витатуювати катеґорію і знак групової приналежности його крови. Доставці кажуть, що це тавро на ціле життя. Крім того вони домагаються, щоби жінкам заборонити торгуванія кровю та щоби підвищити оплати на 20 зл. за 50 грамів крови.

КРІВАВА БІЙКА З БАНДОЮ ГРАБІЖНИКІВ.

Від довшого часу давалася в знаки людям в Золочівщині ватага опришків, що терроризувала головно селян та забирала їм дорібок. Недавно поліція стрінулася зі згаданою бандою в Соколівці, золочівського повіту, у хвилині, коли грабіжники хотіли вдертися до мешкання жидівського купця Маєра. Між поліцією й опришками розпочалася велика стріляніна. У висліді один опришок був убитий, а другий ранений у ноги. Два інші забрали раненого і втекли до села Куликова, пов. Золочів, де й схопила їх усіх трох поліція та відставила до судових арештів у Золочеві.

ЯК ДОВГО МОЖНА ТЕЩІ ГОВОРИТИ?

Перед окружним судом у Будапешті відбувся цими днями дуже оріґінальний процес. Якийсь молодий старшина звернувся до суду з проханням, щоби він заборонив його теші говорити, або визначив тещі окремий час, у якому вона може говорити. Старшина мотивував своє прохання тим, що його теща стільки говорить і свариться, що він є близький божевілля. Маючи до вибору між божевіллям і вбивством тещі, він вибрав третє — звернутися по поміч до суду. Судця, що видно мав теж тещу, видав „соломонівський" присуд, — за яким вистарчить, якщо теща скаже рано зятеви „добрий день", а вечором „добраніч", а крім цього можна їй відповідати теж на питання.

ВЕЛИЧАВЕ СВЯТО МОЛОДІ „РІДНОЇ ШКОЛИ"

ЛЬВІВ. — Понад 12,000 осіб оглядали вправи молоді на Святі Молоді „Рідної Школи". До одних тільки гуртових комбінованих вправ стануло 1,200 молоді. Було це в неділю, 10 червня, у Львові, на площі „Сокола Батька". Успіх свята був великий ще й з того боку, що на передодні торжества падав такий зливний дощ, що не було ніякої надії, щоби свято вдалось, отже його хотіли відкликати.

На свято приїхали делеґації рідно-шкільної молоді зі Станиславова, Стрия, Рогатина, Лагодова і Кремянця. Прибув теж митрополит Шептицький, котрого дітвора обсипала цвітами. Почалися вправи. Під звуки орхестри дівчата ілюстрували ґраціозними рухами молитву „Боже великий, єдиний". Потім виступили малесенькі діти, причепурені в народні костюми та широкі капелюхи у формі соняшників. Виконували забави під такт орхестри. Між ними були теж селянські діти з Лагодова — разом 400. Цю точку приняла публика найголоснішими оплесками. Потім виступили 1,200 дівчат з червоними стяжками і хлопці з топірцями в руках. Музика грала по черзі мотиви народних пісень, а молодь вправляла, віддаючи всі нюанси музики. Ці вправи уложила Оксана Суховерська. Всі були захоплені працею аранжерки, як і виконавцями. Око не знало, де спочити, бо ввесь майдан був укритий сотнями барв від народніх костюмів. А ось виступили самі дівчата до вправ вінками. Це добре вишколений гурт старших дівчат. Глядачі плещуть що сили в долоні, бо і є за що. А тут нові виступи хлопців. І знову сильні оплески, тим разом найбільше з боку дівчат. Так плило свято й закінчилося в якнайкращому настрою.

СВЯТО БОЖОГО ТІЛА.

ЛЬВІВ. — Свято Божого Тіла притягнуло на львівський ринок, де відбулася відправа, кільканадцять тисяч львівських Українців. Було воно замітне теж тим, що всюди видно було хоругви, фелони і святочні ризи, вишивані відповідно до українських народних мотивів.

СОКІЛЬСТВО ПРОФ. БОБЕРСЬКОМУ.

СТАНИСЛАВІВ. — Дня 20 травня відбуло сокільство станиславівської округи величаве свято в честь побратима, проф. Івана Боберського, в 60-літтє його уродин.

ШКОДИ ВІД ПОСУХИ І ПРИМОРОЗКІВ.

ЯВОРІВ (Західня Україна). — Приморозки знищили при кінці травня засіви в Яворівщині, що й найстарші люди такого не памятають. Населенню грозить голод і всі його наслідки, бо змерзла бараболя і вимерзло жито.

БУЧАЧ. — Спершу посуха знищила фасолю, просо й конюшину, а мороз при кінці травня знищив кукурудзу і бараболю. Населення вже тепер терпить нужду.

МІСТ ЧЕРЕЗ ДНІСТЕР.

БУКАРЕШТ (Румунія). — Совіти намагаються ввійти з Румунією в приятельські зносини, зліквидувавши спір та віддавши Румунії Бесарабію. Щоби ту приязнь ще більше закріпити, рішено збудувати новий міст через Дністер, щоби в той спосіб зблизити комунікаційно Москву з Букарештом. Залізничий шлях буде йти через Одесу.

НІМЦІ В ЖАЛОБІ.

БЕРЛІН. — В цілій Німеччині виставлено в 15-літню річницю Версайського договору прапори на всіх публичних установах, але на знак жалоби, щоби пригадувати населенню велику кривду, заподіяну тим договором німецькому народови.

ҐІТЛЕР СХИЛЯЄТЬСЯ НА КОНСЕРВАТИВНИЙ БІК.

БЕРЛІН. — Виходить, що Ґітлер стає виразно проти радикальних елементів серед наців, а схиляється до консервативного крила партії. Це видно теж по тім, що він заборонив розвязування консервативної організації „Сталеві шоломи", проти якої наці ведуть уже довго наступ з боку своїх штурмових частин.

БЕРУТЬСЯ ДО ХАБАРНИКІВ.

МОСКВА. — Совіти взялися на добре до хабарників, бо виявилося, що хабарництво та злодійство процвітають у Совітах ще краще, ніж у часах царату. Засуджено на смерть двох хабарників, що покрали матеріяли вартости 100,000 рублів, потрібні до будови московського собвею.

ЯПОНІЯ ХОЧЕ ЗГОДИ З КИТАЄМ.

ШАНГАЙ (Китай). — Японія переговорює з генералом Кай Шеком, головою Нанкінської Військової Ради, в справі цілковитого замирення між Японією і нанкінським урядом.

ПРОТИ БЛЬОКАДИ.

БЕРЛІН. — Німеччина готується видержати таку бльокаду, з якою мала до діла підчас війни, коли її замкнули були довіз сирівцю. Вже вийшли відозви до жінок, щоби збирали старе залізо й інші металі та старий папір.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свобода": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЦИРКОВІ ВИДОВИЩА.

Між старинним Римом з кривавих часів Нерона і йому подібних та червоною Москвою Сталіна є деяка подібність. В однім і другім випадку міліони народу кинені були на поталу деспотії. І як у Римі, так і в Москві засвоєно спільну методу: держати в прихильному настрою, принаймні в центрах, юрбу, задоволяючи її примітивні бажання, звернені до „панем ет цірцензес", до хліба й циркових видовищ. Совіти не можуть задоволити мас хлібом. Зате дбають більше про „циркові вистави". І тому при всякій нагоді, а може нею бути Перший травень, чи приїзд якогось-там сіямського короля, влаштовують величаві паради, які не дорівнюють навіть давнім царським щодо величини та висоти грошевих витрат. Оті блискучі видовища, це є большевицький опій, обчислений на затуманення блеском і сповидною силою міліонів, щоби можна було їх лекше далі держати в рабстві. Це є теж на державний кошт роблена саморекляма совітських ватажків, без якої вони тепер не можуть жити.

От погляньмо, як переїжджає московський посіпака Постишева з Харкова до Києва. В царських чи цісарських часах, в яких теж не бракувало парад, така урядова справа булаб можливо теж получена з якимсь-там прощальним чи повитальним обідом та промовами. Але робітничо-селянським представникам цього замало. Там обовязково треба зігнати тисячі бідного народу, ріжних „комсомольців", „жовтенят", „піонірів" і т. п. совітського витвору та ще наказати їм по прусському звичаю здорово кричати „ура". І треба в країні нужди і голоду зосипувати московського диктатора масою букетів троянд. Бо так було в Харкові, де прощали Постишева, і таксаме повторилося в Києві, де його витали.

Не можливо кинути оком на харківські „Вісті" і переглянути ці всі огидні паради й славословя для ката українського народу, щоби не здрігнулося серце з жаху за ту деморалізацію, яку ширить Москва на Україні, коли замовляє наших власних „Малоросів" Любченків, щоби висказували подяки отому посіпаці, за якого влади гинули на Україні міліони з голоду, бо голодом взялася постишевщина ліквідувати націоналістичні ухили на Україні. Тепер те все закривають і з найбільш поганого та зненавидженого індивідууму на Україні роблять її спасителя, виголошують на його честь пеани, обсипують його цвітами. І на ту всю трагікомедію зганяється тисячі людей. Отже маємо видовище, яке нагадує циркові вистави з часів римських деспотів із загальними окликами юрби в честь тиранів. Та кінець тому завжди був і буде однаковий: душогубство, чи який інший страшний кінець якогось-там Нерона, Сталіна чи Постишева, а разом з тим і кінець деспотії.

НАСТРОЇ ЧЕРВОНОЇ АРМІЇ

Данцігська газета „Ное Нахріхтен" надрукувала великий допис з Москви про настрої червоної армії.

При кінці 1933 року в Москві відбулася таємна нарада Центрального Комітету Комуністичної Партії з політичними керовниками червоної армії. Головною справою цих нарад було вияснення червоноармійських настроїв.

Переказують, що підчас нарад зясувалася дуже тяжка ситуація в червоній армії.

Стан армії на Україні.

Особливо докладно обговорювано справи, звязані з ненадійним станом окремих військових частин.

Доповідачі з України заявили, що не менше як вісім дивізій є ненадійними, чотири під знаком запитання, а лише пять дивізій, так звані „окупаційні сили", укомплетовані з Росіян, признані надійними.

Ні ліпше й на Кавказі.

На Кавказі справи стоять не ліпше. Там признали надійними лише три стрілецькі дивізії та одну кінну бригаду. Ненадійними признали три дивізії й одну під знаком запитання.

Таксамо й на Білорусі.

На Білорусі стан такий самий: дві дивізії ненадійні, дві лише на половину надійні і лише можна покластися на дві дивізії зі складом великоросійським.

Ще гірше в середній Азії.

Найгірше для московської влади стоять справи в середній Азії. Територіяльне військо там не тільки непевне, але виразно пересякнуте сепаратизмом.

В цих областях большевики до цього часу не мали змоги організувати клюби червоноармійців. Безбожницький рух тут не має найменшої сили. Музульманські духовники в середній Азії зберігають великий вплив як на цивільне населення так і на вояків.

Червона кавалерія в Монголії.

Надзвичайно характеристичні події розповів доповідач з Далекого Сходу. Події мали місце в Бурято-монгольській републиці.

Коли бурятська червона кінота почула, що Японці ввійшли вже в провінцію Джеголь, вона раптово в один день зникла без ніякого сліду. Залишилися лише військові урядовці та канцеляристи, які продовжували вимагати з Москви харчування і грошей для утримання війська. Колиж зявилася контрольна комісія, то вона не знайшла ніякої кінноти. В штабі їй зясували, що кінноту вислали як карну експедицію. Комісія протягом кількох днів розшукувала кінноту при допомозі аеропланів, але ніде ніякої живої душі не знайшла. Протягом сімох місяців так і не пощастило зясувати, куди зникла ця кіннота.

Але й певне військо чіпати не слід.

Тимчасом і ті військові частини, які вважаються певними, не можна рушати з місця й виводити з тих районів, де вони тепер розташовані, бо як тільки ці частини будуть виведені, там негайно вибухне повстання і радянська влада буде зліквідована.

Кремль боїться війни.

Закінчуючи свій допис, кореспондент каже, що непевні частини не дістають правдивої зброї. Мобілізація цього війська є величезною небезпекою для червоної армії.

Кремль це дуже добре знає, а тому уникатиме війни.

(Украінтаг)

НАСИЛЬНА ЛІКВІДАЦІЯ ПОЛЬСЬКИХ НАЦІВ

(Оригінальний допис з Галичини).

Рух соціялістично-національний почав ширитись по цілій Польщі в спосіб просто несподіваний. Головні польські центри промислові: Катовиці і Лодзь стали головними центрами організації вишневих сорочок. І чимже властиво лідер руху, якийсь там Гралла і його прихильники, могли так захопити робітничі, реміснчі та дрібнокупецькі маси? Чиж би лише вишневими сорочками, піднесеним правої руки і кличем **„Напшуд"?**

А може теоретичними пунктами своєї програми?

Ані то, ані друге, але з одної сторони загальна кріза (депресія) та безробіття, а з другої реакція проти переваги Жидів, головно у торговлі та реемслі. Не треба забувати і на те, що Жиди ведуть майже з правила дуже скромне життя, не люблять ані пиячити, ані картярством заниматися, тому і конкуренція з ними не така легка.

На Поляків подідало теж те, що в Европі повіяло антисемітським духом, передовсім у Німеччині, де донедавна було заледви до **600** тисяч Жидів. А в Польщі є їх більше як **три міліони!**

Вправді і досі були вже в Польщі антисеміти. Були і часописи, навіть дневники антисемітські. Але все це мало не так протижидівський як радше протикатолицький характер і на чолі тих неясних рухів стояло переважно католицьке духовенство. Одним словом: ішло більше про релігію як про боротьбу з Жидами, або націю.

Щойно Гітлер показав Полякам властиву дорогу, бо Гітлерови не йде про релігійні втручування Жидів, але радше про їхні функції економічні та їхній вплив на духа і на мораль нації.

Це є антисемітизм цілком спеціяльного покрою. Гралла і його товариші використали зручно досвід і кличі гітлерівців і — як ми бачили — робота їм знаменито розвивалася, і то не лише в тих згаданих уже двох великопромислових центрах, але і по далеких провінціональних закутинах.

Почав теж масово поширюватися центральний орган партійний „Блискавиця", а вишнева сорочка і відзнака на рамено з блискавкою ставали дуже популярними. Крім того поставали нові льокальні органи, котрі почали навіть фінансово оплачуватися.

Очевидна річ, що розпочалася негайно і протиакція і то не лиш зі сторони Жидів. Заходила небезпека, що та партія стане великою, непереможною силою, а це чейже ніякій іншій партії, а вже найменше „бебекам" не могло бути на руку. Та хто має силу в руках, той робить це, чого йому треба. І то цікаве, що останніми часами повстало кілька польських опозиційних, радикальних відтинків. Але це були радше групи критикуючої інтелігенції. Масового характеру вони не мали, і не могли рівнатися з розростаючоюючося з кождим днем партією якогось незнаного робітника Гралли, котрого імени навіть ніхто не хотів виговорювати.

Міністер справ внутрішніх, **Бронислав Перацький**, зорієнтувався добре, чим пахне така масова партія у вишневих сорочках, і він указом з 13-го червня розвязав її, передовсім в її головнім осідку в Катовицях та тамошнім воєвідстві, і в другім воєвідстві—лодзькім, а далі в цілій державі. Партійні льокалі опечатано, головний орган партії „Блискавицю" застановлено, ношення вишневих сорочок та „блискавок" заборонено.

Це сталося 13. червня ц. р., а два дні пізніше, дня 15-го червня пополудні, міністер Перацький упав трупом, будучи прошитим трома револьверовими стрілами. Хто того доконав, напевно не знати. Одні кажуть, що Українці, а другі, що міністер згинув з польських рук.

А сталося це так: Міністер входив до „Товариського Клюбу", при вул. Фоксаль у Варшаві, де стало харчувався. Вистріли дано в сінях, звідки кілька сходів ведуть до дверей клюбу. Напасник приближився до нього, і вистрілив йому в голову, але лише перестрілив капелюх. Перацький відвернувся до напасника лицем, а тоді цей другий раз стрілив. Перацький упав на землю, а тоді напасник вистрілив до нього третій раз та втік на вулицю, де ще тяжко пострілив поліцая, що там виконував службу.

Напасника не зловлено зараз, хоч видці описують його досить докладно. Замах виконано в годині 3.30 пополудні. Міністра перевезено зараз до військового шпиталю та піддано операції, котра однак до нічого не довела і його не вратувала.

Перацький був від 10 літ головною пружиною внутрішньої політики Польщі, будучи мужем довіря самого маршала Пілсудського.

Уродився він у Новім Санчи 1895 р., і як студент університету брав участь у стрілецькім русі, котрому проводив Й. Пілсудський. З вибухом війни вступив він до польського легіону, де позіставав через цілу світову війну, а також підчас війни з большевиками. По заключенню мира, покінчив Перацький школу генерального штабу, потім був заступником шефа генерального штабу, начальником секції в міністерстві війни і старшиною до спеціяльних припоручень при міністерстві війни. Пізніше вступив до цивільної служби і зістав віцеміністром справ внутрішних і на тім становищі позіставав аж до грудня 1930 р., коли зістав віцепреміером. В червні 1931 р. зістав Перацький міністром справ внутрішних і на тім становищі захопила його смерть. Властиво будучи віцеміністром, приїхав він у половині серпня 1930 р. до Львова і тут разом з тодішним воєводою Наконечніковом-Клюковським дав приказ на криваву „пацифікацію" української людности в Східній Галичині. Як бачимо, в засобах він не перебирав. Недавно тому був він у Львові і конферував між іншими з митрополитом Шептицьким та з декотрими послами з УНДО-ня. У всякому разі не лиш ту славну „пацифікацію" з сотками жертв, але і теперішний безприкладний поліційний утиск мають Українці йому завдячити.

Гр. Замарстинівський.

ЩО ДІЄТЬСЯ НА УКРАЇНІ.

Один Українець з Румунії пише:

Бачився я з хлопцями, які тепер прийшли з України. Розказують, що проходить пашпортна система. Щоби всі, від 16 років, мали пашпорти, без ріжниці — жінки, чоловіки, баби та діди. А які не мають, то ніде їх не приймають і так шляються. А хлопці, які робили по заводах та шахтах, порозбігалися. Бо зажадали справки з їхнього села — хто вони, а в них документи були фальшиві. Тепер вони порозбігалися по лісах і грабують кооперативи, радгоспи, колгоспи, що попало. Бють актив, ДПУ, кого піймають.

А большевики взялися вже й за бідноту, не лишають нікого і тепер там навіть пісню склали:

Сталін ще в Кремлі сидить,
Ленін у болоті,
Було лихо куркулям,
А тепер бідноті.

Г. Крашанко.

СКУПИЙ ДЯДЬКО

(Историчне оповідання).

(1)

Як не було більших воєнних походів, то подорож в товаристві і під опікою вірменських купців була в шіснацятьсотих роках вигідна і безпечна. Звичайно їхали великі валки з кільнацяти або кількадесяти возами. Їх обороною були добре узброєні вірменські молодці, що всякій небезпеці сміло дивилися в очі і зброєю володіли не гірше, як люди, виховані для воєнного ремесла, і в постійних боях. Всякі опришки оминали таку валку, бо знали, що не дадуть їй ради. І не ліпші від опришків пани шляхтичі, котрі, безправно беручи велике мито, виработовували кожду купецьку валку, що мусіла переїздити кріз їх село, вірменських валок, конвоїованих вірменськими молодцями, звичайно не займали.

На одним возі такої вірменської валки, що їхала з Мукачева до Львова, їхали дві збігці з турецького полону: старший Львовянин Бутура і шляхоцький слуга шляхтича з Браславщини, молодий Нестор Затурський. Балакаючи по дорозі з Нестором, Бутура довідався, що він гербу Рогач.

— Затурський, гербу Рогач! — крикнув Бутура, регочучи на ціле горло. — Рогач! Ха, ха, ха! Затурський Рогач!

— Що в тім смішного? — спитав Нестор, троха оскорблений.

— Не імя смішне, і не герб, відповів Львовянин. — Мені раптом зробилося смішно, бо коли почув слово „рогач", то пригадав собі іншого Рогача. Дуже смішна людина. Сей Рогач, також Затурський, жие в Люблині. Назвища Затурський не любить і зве себе тільки своїм гербом, Рогачем. На імя йому Дамян. Дуже смішний... через своє страшне безпримірне скупарство.

— То рідний брат мого батька.

— Та-а-к? То ви маєте багатого дядька. Він бездітний вдовець.

— Кажуть, що своїм скупарством замучив свою жінку на смерть.

— Що їй солодко з ним не було, знаю. Та причина смерти не її муж. Вона вмерла на рака... Знаю його дуже добре. Він розпускає гроші на лихву і зі своїми дожниками вічно процесується. Дуже часто приїздить до Львова. Заїздить до мене. Бодай тоді, коли у мене, попоїсть добре. У себе дома жалує собі. Їсть лише чорний хліб з пришкварченою солониною. Тому в Люблині сусіди звуть його Шкварком. Як прийде піст, коли солонини не вільно їсти, то мастить хліб олієм.

По кількох днях, коли вже смеркалося, станули у Львові. Бутура показав Несторови добрий заїзд і, відходячи до своєї хати, сказав:

— Виспися добре і завтра прийди до мене. Нехай моя жінка і мої діти подякують тобі. Як би не твої гроші, то я не так скоро був би вже тут.

— То не мої гроші, то гроші Розворського.

— Гроші Розворського, та не Розворський дав їх за мене. Ти мав право, може й обовязок не дати.

* За гроші Розворського я від вас дістав довжну грамоту. Сеж так, як гроші.

— Моя довжна грамота, то справді гріш. Завтра викуплю грамоту. Дістанеш всі гроші. Ще й процент додам.

— Я не лихвар, і процентів не беру.

— Твій дядько, Дамян Рогач Шкварко, взяв би.

Розійшлися. Нестор повечеряв і ляг спати.

В хаті Бутури радість була велика, коли він появився. Жінка і діти гадали, що він хіба втік з неволі, бо вони щойно збирали гроші на окуп, і журилися, що зберуть замало. Запросили до себе Рогача-Шкварка в надії, що вимолять від нього позичку. Та він плакав, що весь його невеличкий маєток вже розсичений і тяжко його стягнути.

Коли раптом Бутура зявився між ними, та сердечному привитанню і цілункам нарешті прийшов кінець, Бутура став розказувати, як то він з тої турецької неволі видобувся:

— Я дістався Туркови в Найгазелю на Угорщині. Турок зажадав такого великого окупу, що я вже цілком втратив надію вийти з неволі. На моє щастя разом зі мною в неволі був чура шляхтича Розворського, Нестор. Йому завдячую свободу.

— Викупив? — спитав гість, Рогач-Шкварко.

— Як той Нестор пишеться? — спитала жінка, бо хотіла докладно знати, хто був той, що її мужеви поміг.

— Не перебивайте! — гукнув Бутура. — Як Нестор пишеться, скажу при кінці... Сам Нестор був би ні троха не поміг мені, як би один Вірменин в тім Найгазелю не мав у себе пять тисяч дукатів, які сперше були призначені на викуп Розворського.

— Він і тебе викупив за ті гроші? — спитала нетерпелива жінка, коли її муж, щоби висапатися, на хвилю замовк.

— Не викупив мене, бо його там вже не було. Ще заки я дістався до Найгазеля, він втік з неволі, не заплативши Туркови нічого. З тої неволі видобув Розворського його чура Нестор. Його пан спасся, та нього впав у турецькі кігті Нестор.

— Спіймали його? — спитала жінка.

— Спіймали і задержали у себе, бо не сумнівалися, що то він викрав Розворського. Коли мене пригнали до Найгазеля, він вже був там. Гроші, які той Нестор привіз був на викуп Розворського, цілих пять тисяч дукатів, лежали депоновані в одного найгазельського купця.

— Тепер я вже вгадую! — сказав Шкварко. — Тими грішми Нестор викупив себе і вас? Може кинув чортови в зуби всі ті гроші? Пять тисяч дукатів?

— Не викупив ні мене, ні себе, — відповів Бутура. — Турок зажадав за нього пять тисяч дукатів. Може був би спустив на половину, може й ні. За мене зажадав таксамо. Ще більше за одного купця з Нірнбергу. Ми зробили йому збитка. Підкупили нашого сторожа, і він випустив нас. Сам провів нас до Мільбаху, де вже є німецький гарнізон.

— Якими грішми ви підкупили? Грішми Розворського? — спитали одночасно жінка і Шкварко.

— А чиїмиж би?! Саме тоді прийшло до Вірменина письмо Розворського, щоби з його грошей дав окуп за Нестора, і щоби Нестором передав решту грошей. Я порадив, щоби окуп дати не нашому панови, а його слузі, нашому сторожеви. Очевидно, також треба було дати заробити посередникови Вірменинови. Нестора коштувало се чотириста дукатів і мене чотириста... очевидно позичених мені Нестором. З тих грошей, які були би пішли на викуп самого Нестора, той Нестор ще відвезить назад свому панови чотири тисячі і двіста дукатів.

— Ти ще не сказав нам, як пишеться той Нестор, — пригадала жінка.

— Той Нестор? Той Нестор пишеться так, як писався його тато: Затурський, гербу Рогач.

— Рогач Затурський?! — спитав гість, схопившися і витріщивши на Бутуру пулькаті очі. — Затурський Рогач?

— Не маю причини обріхувати вас.

— То він справді везе назад тих чотири тисячі і двіста дукатів?— спитав Рогач, недовірчиво. — Везе, щоби їх віддати Розворському? Не показував охоти втекти по дорозі? Сеж великий скарб... в руках такого молодого і меткого парубка.

(Далі буде).

Штукар показує ріжні „магічні" штучки. Витягнув одному хлопцеві годинник із кишені зовсім незамітно тай каже:

— Чи чуєш, як твій годинник іде тепер осьтут у моїй камізельці? Чи ти вдоволений з того?

— Я вдоволений! Бо він уже кілька місяців не йшов!

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЧИ МИ ГОТОВІ?

Знову нові обвинувачення і знову нові арештування тисяч людей. Один ворог старається голодом виморити, а другий „пацифікацією" знищити наш нарід. І мимоволі насувається на думку питання: чи вдасться їм дігнати своєї цілі?

З історії народів знаємо, що жаден нарід ніколи не згинув з руки насильника, але завсіди через самовбивство, або, іншими словами, через власний розклад зі середини.

Як довго який нарід є потрібний і пожиточний для людства і сповняє свою задачу для якої був створений, так довго видержить він усі удари і переживе всі небезпеки, якіб вони не були. Одначе з хвилею, коли нарід перестає сповняти своє завдання, він переживається, зачинає розкладатись і гине.

Причина що воно так є, лежить у тім, що та сила, яка створила птиці і казала їм літати, яка створила риби і казала їм плівати, тасама сила створила також народи і наказала тому бути Англійцем, тому Французом, цьому Італійцем, а рівночасно вложила в їх серця питомі їм ціхи, по котрих вони моглиб себе взаїмно пізнавати, та призначила для них відповідні задачі. Як довго Англієць зістає Англійцем, Француз Французом, Італієць Італійцем і т. д., і як довго ті народи сповняють своє завдання, так довго жадна людська сила не зможе змести їх з лиця землі.

І ми теж мали своє завдання, яке, щоправда, було незвичайно важке. Одну половину того завдання ми сповнили належито, але другу ні, а то через наше географічне положення, а почасти таки з нашої власної вини. Тому, коли по світовій війні ми, як і багато інших, приступили до іспиту народів, наше свідоцтво виглядало ось як: „В науці політичної астрономії — орієнтуються на фальшивих зорях. В науці суспільного знання — жиють чужими думками. В науці суспільної економії — годують чужих, через що не мають своїх". Наші професори, себто сірі факти, в додатку сказали нам таке: „Українці! Ви потребуєте ліпшого підготування. Приготовтеся краще до наступного іспиту".

Ось тепер ми є на доповняючій науці. Наступні іспити можуть розпочатися кождої хвилі. А чи ми вже готові?

Адвокат В. Кузьма,
Нюарк, Н. Дж.

ВЧИВ ЇЇ ХОРВАТСЬКОЇ, ЗАМІСЦЬ ІТАЛІЙСЬКОЇ МОВИ.

У місті Дебреціні (на Мадярщині) відбулася цікава розправа. Якась молода Мадярка обвинуватила свого учителя, що її замісць італійської вчив хорватської мови. Обвинувачений твердив, що за війни був більше як рік в Італії та що знає дуже добре італійську мову. Дівчина ходила до нього на науку цілий рік. Потім спровадила собі з Будапешту якісь італійські книжки. Та як зчудувалася, коли переконалася, що не розуміє ні словечка. Коли спиталася вчителя, як то можливо, він признався їй, що вчив її хорватської, замісць італійської мови, бо італійської мови не знає, а хотів заробити гроші. Дівчина віддала справу до суду й учителя засудили так, що має вернути їй гроші, які вона виплатила йому, а крім того має заплатити 2,000 пенге, бо дівчина хотіла бути учителькою італійської мови, а через те потерпіла шкоду.

Мабуть не дуже то інтелігентна дівчина, коли так дала себе обдурити, бож бодай кілька італійських слів знає кожний чоловік, хоч не вміє по італійськи, тому, що італійські слова приходять у музиці.

З ЮВИЛЕЙНОЇ КАМПАНІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА

ВИЛКС БЕРІ, ПА.

Дня 3 червня відбулися вже четверті збори 9 відділів У. Н. Союза з цілого лузернського повіту, в церковній галі у Гановер, в справі відсвяткування 40-літнього ювилею нашої організації. З поважного числа делегатів дібрано ще кількох урядників, а також потверджено вибір урядників, вибраних 20 травня на зборах в церковній галі в Вилкс Бері. В склад ширшого ювилейного комітету, який має занятися влаштуванням такого свята в день 12 серпня ц. р. в Сан Сузі Парку і в Павільоні, ввійшли: В. Крайківський, предс.; Ст. Касперович, заст. предс.; Іван Добуш, секр.; Й. Малищак, касієр. Контрольори: Григорій Герман, Теодор Бобак і Мих. Філіп. Крім повищих „комітетових" збори погодилися з думкою, щоби додати ще до виконавчого комітету кождого предсідника з відділу (яких є 9) і назвати їх „дорадчою комісією".

Зібрані взяли ще під увагу два відділи в Бервік, і два в Гейзелтоні, і припоручили екзекутиві порозуміти з ними. Вже написано до них і від одного маємо прихильну відповідь. Коли би так пощастило нам дістати повищих 4 відділи, які теж належать до лузернського повіту, то в нашім ювилейнім святі взяли би участь 13 відділів. Таксамо віддано справу екзекутиві щодо вибиття тікетів, продажі тікетів, бондовання касієра і переговорів з місцевими священиками щодо Служби Божої в день ювилейного торжества. Тому, що два секретарі з Бервік і один з Гезлетону не дали відповіди, прохаємо їх цею дорогою в імени нашої дорогої організації зробити це чимскорше, щоби ми мали змогу допровадити почате діло до успішного кінця. Як на передостанніх зборах, так і на останніх підіймалися голоси, в який спосіб приєднувати нових членів до У. Н. Союза. І спосіб знайдено. Давати нагороду? Нагороду? Хтож тепер дістане першу нагороду? Бо як саме свято 40-літнього ювилею має для нас величезне значіння, то ще більше значіння матиме зріст членів нашої дорогої організації, нашого У. Н. Союза. Наступні збори, і здається найважніші, відбудуться дня 1 липня, в неділю, в 7-мій годині ввечір в „Rusenkos Hall" на N. Penna. Ave., Вилкс Бері, Па. Вже згори прохаємо згадані відділи, щоби за всяку ціну, вже хочби з любови до своєї організації чи з обовязку патріотичного, прислали своїх відпоручників. Це відноситься до відділів: 29, 30, 48, 85, 99, 154, 164, 169, 223, 278, 314, 319 і 333.

Зокрема звертаємося тою дорогою до всіх предсідників, секретарів і касієрів повищих відділів, щоби не опустили цих зборів, бо на них будуть розбиратися усі важні справи, звязані з ювилейною програмою. Як який відділ не буде репрезентований на цих зборах, це буде означати, що такий відділ не бере участи разом з нами в головнім святі.

Треба тепер виказати хоч урядникам трошки більше заінтересування, ніж до цього часу. Памятаймо, що У. Н. Союз допоміг розголосити українське імя в Америці й по цілому світі. Памятаймо, що У. Н. Союз обтер сльози соткам тисяч вдів і сиріт в часі нужди і нещасть. Дуже смутно і невідрадно, коли завважається, що є ще такі члени і нечлени У. Н. Союза, котрі ще того не розуміють.

Тепер не пора на особисті амбіції, зависть і безпринципіовість, а треба йти одним фронтом, одною лавою в рядах У. Н. Союза. Ювилей У. Н. Союза і з ним получені збори, сходини, торжества, промови і патріотичні виступи повинні викресати вогонь правдивої любови до своєї організації! Нам обовязково треба приходити на збори, де обговорюється справа нам всім дорога і велика, справа нашої дорогої організації, справа її 40-літнього ювилею.

В імя людських принципів, і чести, і любови до нашого дорогого Батька, У. Н. Союза, кличемо ввесь український загал, а зокрема членів У. Н. Союза з цілого лузерського повіту, щоби поважно і серіозно поставилися до обходу 40-літнього ювилею нашої організації! Отже не забудьте за день 1-го липня, в Вилкс Бері. За спеціяльним оголошенням глядіть у „Свободі".

За Ювилейний Комітет:
В. Крайківський, предс.; **Іван Добуш**, секр.; **Й. Мищак**, касієр.

ВУЖІ В ШКОЛІ.

У місцевості Кратово в Сербії в школі підчас науки одна дівчинка стала нараз плакати. Учителька побачила, що довкола ноги дівчинки обвився ідовитий вуж. Приликала бульдога й він загриз вужа. Вуж не встиг був іще вкусити дівчинки. На перерві діти втекли з кляси, бо зза шафи виповз другий вуж, іще більший. І того загриз бульдог. Коли зірвали долівку, знайшли там ціле кубло вужів. Їх повбивали.

РОБІТНИЦЯ НАПИСАЛА НАЙЛІПШУ ПОВІСТЬ.

Мадярська поліція в місті Печ викрила комуністичну організацію, якої головою був Степан Каракін. У звязку з тим на другий день арештувала середне-шкільного професора Степана Бороша та робітницю Марту Люст. Як ствердили ідентичність Люстової, переконалися, що вона є авторкою повісти „А Шалькомошо", яка вийшла під іменем Марти Гергей. Минулого року цю повість нагородили як найліпшу мадярську повість нагородою імени письменника Коломана Міксата.

ЩО ЧИТАЄ ЯПОНСЬКИЙ НАРІД

Найживіша вулиця в Кобе зветься Мотомачідоре. Перетинає вона найстаршу часть міста близько пристані. Вона така вузька, що авта туди не преїдуть. Всенький день і довго через ніч плине туди маса людей цілою шириною вулиці. Переглядають товари, в більшости свобідно виложені на підставках і неприкриті склом. Лише рікші (візки на двох колесах, що їх тягнуть люди) можуть туди їздити. Звуки їх ніжних дзвінків мішаються з криками крамарів, а вечером світяться тут безчисленні колірові жарівки.

Поміж крамницями з шовковими матеріями, вишивками, порцеляною, бамбусовим, ляковим і бронзовим крамом є тут також кілька книгарень. Книгарні ті зацікавлять чужинного туриста не книжками, бо їх письма він не розуміє, а своєю публикою. Книжки лежать на широких підставах, для дорослих на високих, для дітей на низьких. Кожний може поступити та переглянути собі до вподоби книжки, заки купить. Найбільша обльога при низьких підставах, на яких розложені образкові зшитки з такими гарними княжнами, лицарями, чарівниками та звірятами, що діти не всилі відірвати від них очей. Маленькі читачі беруть зшитки до рук, читають із видною зрозумілістю уступи, писані японським письмом — ця дрібота потрапить це! — а наймейші з них оглядають бодай образки. Звичайно при цьому світять собі свічечками, обваляють образки, пошарпають зшитки тай нікого не куплять. Та їм ніхто не перепиняє: ні мами, ні власники крамниць.

Чужинець у Японії може не довго навчитися. На вулицях, по садах, у поїзді малі й великі читають ґазети або книжки. І прості люди вміють читати ті дивовижні знаки. Грамотні майже всі, бо 99 процентів між 6-тим і 12-тим роком життя ходять до школи. Пересічно освічений чоловік знає 2,000 до 5,000 знаків письма. Машинки до писання, що на них молоді Японки пишуть торговельні листи, мають 980 кляп.

У Японії виходить річно тридцять тисяч нових книжок. Це повісти, наукові книжки й поезії. Японська література перейшла ріжні доби розвитку.

Найстарша японська книжка походить із 712-го року, а зветься „Коджі-кі", або „Оповідання давніх подій". Є там мітольогія (історія богів) та історія острову на основі устних переказів. Японці мають іще кілька історичних книг з 8-го століття та з пізніших часів, мають клясичні повісти з 10-го й 11-го століття, описи подорожей, з того ж століття, релігійні книжки, а передовсім багату драматичну літературу з усіх часів.

Найславнішим письменником-повістярем уважають Японці Бакіна (помер 1848 року). Він написав 290 повістей, поміж якими найпопулярніша „Гак-Кен-Ден" або „Оповідання про вісім собак". Майже кожний Японець прочитав тих його вісім томиків, на які складається це оповідання, або бодай кожний батько оповідає найгарніші уступи з того оповідання своїм дітям і вчить їх на память ті уступи.

За останні пятьдесять літ японська література підпала европейським впливам, бо переклали дуже багато творів добрих письменників, головно англійських, французьких і російських. Першу японську повість на европейський зразок видав у 1886 році Цубучі Ізо, а потім стали появлятися інші роди прози: романтичної та реалістичної.

Чужинці, що зуміла читати ті книжки, писані таким тяжким письмом, кажуть, що японській літературі недостає глибини думок, льогічної звязкости та геніяльности.

Японська поезія своєю формою є одиноким виявом японського духа. Японська література не має епіки (поезія, що зображує минулі події, подвиги героїв). Це цікаве у такого войовничого народу; не мають і воєнних пісень ні поезій про народніх героїв. Бо та проливання крови, такі часті в житті японського народу, не мають місця в його поезії.

Японські поезії від найдавніших часів аж до наших днів лише ліричні, та короткі, звязкі. Кохання молодих людей, настрої в природі, місяць, дощ, водопади, пливуча вода, спів птахів, бревіння коня, стрункий бамбус, викривлена сосна, явір, почарнілі від осіннього холоду, свята гора Фіджі — це найчастіша тема коротеньких поезійок. Цікаве, що той нарід, такий вразливий на красу природи, є холодний при заході сонця; не має змислу для заходу сонця ні на своїх островах, ні в тропікальних морях, де на вечірньому небі міняються барви наче в казці.

Японські поезії є головно двоякі: танка та гокку. Танка має пять рядків і трицять один складів; гокку має три рядки та вісімнацять складів. Про акцент у тих поезіях не дбається.

Ті дві форми поезії походять з часів таких давніх, що вже в 8-му столітті після Хр. можна було найліпші з них видати в збірці, званій „Ман-йошу" або „Міріяд листків". Від 710. до 784. року осідком цісарського двору була Нара й ця частина японської історії була золотою добою поезії та взагалі культурного розвитку Японії.

Клясичним приміром танки є прастарий японський національний гимн, що в оригіналі звучить:

Кімі га йо
Чі-йо ні ячі ні!
Саяреіші но
Іва во то наріте,
Коке но мусу маде!

По українськи: „Хай цісар дожие десять тисяч крать десять тисяч літ! Аж дрібоненькі камінчики виростуть у скелі й ті вкриються мохом".

Мабуть найгарнішою поезійкою в світі є оця гокку, яка шістьох словах висловлює гарну думку:

Асагао ні
Цурубе торарете,
Мораі мізу.

По українськи: „Тому, що довкола шнура від ведра обвинулася повійка, дарована вода". Думка лише натякнута, а значить: „Як жінка йшла рано до криниці по воду, то побачила, що через ніч цвітуча повійка обвинулася довкола шнура від ведра. Не хотіла рушити ніжного цвіту, тому попросила свого сусіда, щоби їй дав води.

Свобода поета обмежена ще й тим правилом, що не смів вживати слів китайського походження, хоч японська мова має може з половину таких слів.

Японські поети пишуть щоправда й любовні поезії, одначе дуже інакші від подібних поезій інших країн. Не оспівують ні солодких уст своєї милої, ні її очей, ні ніг, бо жінка в Японії має підрядне становище, а чоловік прилюдно до неї не зголошується. Є мало таких поезій, яку в 11. столітті написав якийсь високий урядник, що звався Мічімаса — певно скучав надсвоїми актами — своїй дівчині:

Колиб нам так тільки у двій[ку зійтися,
Деб нас ніхто інший побачить [не міг,
Шептав би тобі я тихісько у [вушка
Солодкі словечка, що в серці [моїм —
Зміраю, кохання, для тебе.

Тому, що в Японії вважають забістю виявляти свої почування жінкам, велика більшість оспівує природу. Під цвітучим деревом лежать опавші цвіти; наразі один споміж них піднімається в повітря та сідає на гилі, а це дає поетові нагоду до гарної поезійки:

Ця відірвана квітка,
Що злітала на вітку,
Бач, це був метелик.

Іншу коротку поезійку, всього в сімох словах написала Кага но Чійо в честь лелії:

Мідзу га какі
Мідзу га кешікері
Какіцубата.

По українськи: „Вода її забарвила, вода її зродила, гарну лелію".

В Японії кажуть, що перше місце посеред цвітів має сакура (вишня), перше місце серед мужчин герой. Дуже багато поезій написали про сакуру. Згадаємо лише одну. З гори Мукоджіма розлягається дуже гарний краєвид на Токіо. Є тут сад диких черешень, який з початком квітня, в часі, коли вони цвітуть, дуже відвідують. Здалека видно гору Уієно, на якій стоїть святиня богині Кванон, а з боку трохи подальше Асакуса, де серед черешневого саду також є святиня тієї самої улюбленої богині. Поет стоїть на горі Мукоджіма та дивиться в далечінь, одначе не бачить нічого, лише безконечні простори цвітучих сакур і чує голос дзвона, та не може розпізнати, відкіля він доходить:

Повіть цвітів,
Чи то дзвін дзвонить в Уієно,
Або в Асакуса?

У двацятому столітті жив у горах далеко від людей пустельник Чомеі, який присвятив усе своє життя, почитанню Будди. Його одинокою радістю було пригладитися природі довкола та приносити в жертву на престолі Будди найгарніші цвіти, які назбирав. Своє просте життя висловив у кількох віршах поезійки: „Вся радість мого життя міститься в подушці, яка дає мені нічний відпочинок. Усю надію моїх днів знаходжу в красі природи, яка справляє радість моїм очам". При кінці життя хотів узяти зі собою всю красу, яка його окружала:

Горе! Сяйво місяченька
Криється за гори
В мряці, пітьмі ночі!
Ах, кобі його промінчик
Тішив вічно тужні мої очі!

Щоби було лекше творити поезії, є в Японії школи, в яких професори та професорки вчать такого мистецтва. Віддавна цісарська родина удержує собі найліпших учителів, щоби в членах родини плекали поетичні таланти. Кажуть, що цісар Мейджі, за якого влади країна найбільше поступила, в 9-тьох роках (1893—1901) створив 27,000 поезійок, кожну з 31 складів, що означало би менше-більше коло десять денно.

Згідно з давнім звичаєм, у січні кожного року цісар підає деякі теми та заохочує членів своєї родини й увесь нарід, щоби складали на ці теми поезії та присилали їх мікадови. Найліпші з тих поезій нагороджують. Участь буває дуже численна, так, що напр. 1928. р. на такий конкурс прислали з усіх сторін Японії 38,810 поезій. Уявім собі, як виглядав би наш критик, колиб мав прочитати стільки поезій.

В 12. столітті осередок політичної могутности шогунів (намісників) та освіта були в Камакурі, тепер відомім паломницьким місті біля Йокогами. Є там величезна бронзова статуя Будди, що походить також із 12-го століття. Тоді володів там могутній, одначе жорстокий шогун Йорімото, який зробив змову на життя свого молодшого брата, Йошіцуну. Йошіцуна мусів також вести воєнні вправи в користь свого брата, одначе радніше присвячувався поезії і його вважають найліпшим поетом тих часів. Заохочував також своїх вояків, що віршували вірші. Один із них, тяжко ранений, вмирав у лісі. Із натугою останніх сил написав дуже гарну поезійку, яку знайшли в його шоломі. Ось вона:

Сумерк на моїй стежині;
Моїм ліжком у цю нічку
Буде тінь там деревини,
Моїм гостем квітка.

Ця поезія це вияв душі, або зміняя заволодіти над собою, а навіть жертвувати своє життя вищим цілям. Це мистецтво досягнуло свого верха в часах Камакури та досі є основою японської вдачі.

СПРАВИ АМЕРИКАНСЬКИХ ІНДІЯН.

Перший раз від часу, коли американських Індіян сконцентровано у резерваціях західніх стейтів, вашингтонський уряд звернувся до них з приказом щодо проекту про їх будуччину. Законопроєкт Вилера та Говарда в ціли радикальних змін положення американських Індіян не піде під обради конгресу, якщо більшість Індіян ясно не заявиться за нього.

Для зрозуміння важности внесеного законопроєкту треба навести для пригадки існуючі приписи для американських Індіян.

Коли 1871 року поселено їх у резерваціях західніх стейтів, землі для них були ґарантовані на „як довго трава буде рости та вода текти". Загально 155 міміонів акрів землі віддано до їх розпорядимости. Одначе вони сталися струпом для уряду Злучених Держав. Їх уважалось правно невідповідальними малолітками: вони не могли, без спеціяльного дозволу бюра в індіянських справах, заключати договорів, брати власні гроші в свої руки, або вносити скарги у цивільних справах.

1887 року конґрес приняв систему наділів, за котрою якийсь шмат землі, звичайно 160 акрів, віддавано кожному мужчині, жінці та дитині індіянських племен під кураталю на певний протяг часу, визначеного секретарем внутрішніх справ. При кінці того часу, котрий звичайно протягався на двацять пять років земля ставалася власністю Індіян і вони могли її збувати по власній уподобі.

Це було зроблено в ціли скасування племінного життя та створення індивідуального земельного посідання, що було повною невдачею, бо Індіяни за своїми старими звичаями продавали землю за безцін ріжним земельним шарлятанам, або наслідники тратили свої спадки. Тим способом земля Індіян перейшла в руки білих людей до двох третих частин первісного посідання. Індіяни посідають тепер усього 47 міліонів акрів, з котрих 20 міліонів це пустарі. Повних сто тисяч Індіян це безземельні, бездомні та безнадійні бідаки, що жиють з милостині уряду. Земельні наділи майже знищили пять індіянських племен у стейті Оклагома, коли Індіяни на полудневім заході, живучи по давньому, маються значно ліпше.

Це є суть економічної сторони індіянського питання.

Останнього літа секретар внутрішніх справ видав заказ дальшої продажі наділених земель, з виїмком крайніх випадків. В той спосіб втрату землі здержано.

Законопроєкт Вилера та Говарда пропонує у земельних справах знесення закона про наділ землі, а дальше передбачає злуку в одну цілість розкинених земель та віддати частину втраченої землі безземельним Індіянам. Для тої цілі призначується два міліони долярів річно на купно землі від білих людей в індіянських резерваціях, охорону Індіян перед подібними втратами на будуче через заборону продажі землі білим людям. Проєкт предвиджує теж оснування державних кредитів Індіянам у сумі десять міліонів долярів на піддержку дрібних та гуртових підприємств.

У справі правління проєкт касує повну контролю над Індіянами. Конгрес надав американське горожанство Індіянам 1924 року, а теперішній проєкт дасть їм привілеї та відповідальність за льокальну самоуправу, де вони згодяться приняти. Індіянські комітети зможуть, за приписами проєктованого закона, прибрати повну самоуправу, постепенно перенимаючи функції, виконувані тепер бюром індіянських справ, передати свої справи в руки урядовців зпоміж себе, замісць, як тепер, ті місця занимають переважно білі люди.

Для початкової спроби, щоби перевідатись про здібности Індіян у заряджуванню власними справами, минулого літа створено індіянську програму негайної праці. Яких 15 тисяч Індіян були заняті зі своїми завідателями, механіками, електро-техніками, писарами та фаховими робітниками ріжних родів. Їх ради співділали у проєктуванню та виконуванню плянів.

Ця спроба показалась успішною з кожної сторони. Це показало, що небагато Індіян з сучасного покоління слухають фільософії старого індіянського вожда, Сморала, котрий раз погнівав білих людей такою заявою: „Мої нащадки ніколи не будуть працювати. Хто працює, не може мріяти; а мудрість приходить до нас у мріях".

Відповідно до перепису 1930 року, було у Злучених Державах 332,397 Індіян, а саме 92,725 в Оклагомі, 43,776 в Арізоні, 28,941 в Ню Мексику, 21,833 в Савт Дакоті, 19,212 у Каліфорнії. Мінесота і Монтан, Вашинґтон та Вісконсин мають по десять тисяч Індіян.

ФЛІС.

Якийсь богач захотів дочці на іменини дати якийсь дарунок. Вибрав у маляря образ: „Корови на пасовищі". Маляр зацінив за образ сорок долярів.

— Та чи не буде то задорого? — спитався богач.

— Деж там задорого! — відповів маляр. — Маєте тут чотири корови, то вам одня випадає по десять долярів, а траву вже маєте даром...

„ЧЕРВОНА ШЛЯХТА" В СССР.

Ми вже повідомляли, що в СССР хочуть увести шляхотство. Кандидатами на шляхтичів є всі ті, які надзвичайно заслужилися для большевизму. Декотрі з тих т. зв. заслужених людей вже одержали той титул, зрештою диковижний, для совітської системи та комуністичної науки.

До перших таких большевицьких шляхтичів у СССР належить якийсь шахтяр Микита Ізошов із донецької области. Відомий він із великої діяльности в комуністичній партії. Самособою, що Ізошов не є вже більше шахтярем у повному того слова значінні. Не копає вже під землею. Жиє з викладів і писань про большевицьку суспільність. Та не лише копальники можуть почванитися своїм шляхтичем. І машиністи мають якогось Томке, який заслужився точністю, ощадністю та скромністю.

Самособою, що крім титулів втішаються такі відзначені большевики ще й іншими вигодами, яких не знають звичайні горожани СССР. Влада дає тим своїм шляхтичам вигідні мешкання, безплатну подорож залізницею, автомобілями, найліпші харчі та багато інших привілеїв. Недавно ті большевицькі шляхтичі зорґанізувалися в окреме товариство. Видають і свою ґазету. Представники цієї шляхотської орґанізації відвідали Калініна та Горкого, а ці, самособою, величали їх заслуги для СССР.

ЗАБЛУКАВСЯ КІНЬ.

У чеських часописах читаємо про таку пригоду:

Інспектор поліційного комісаріяту в Бубенці зголосив своєму начальству, що всеньку ніч у всьому його поліційному ревірі нічого не сталося. А всеж недалеко дому міністра закордонних справ знайшли коня. Старший поліційний радник д-р Тібль став роздумувати над тим урядовим звідомленням, чи не вкрав хто знайденого коня десь на периферіях у якійсь стайні, а як надійшла поліційна стежа, злодій полишив коня на Божу волю. Також узяв під уваґу те, що в сусідстві дому міністра закордонних справ нема ніяких стаен. Прикликав інспектора тай каже:

— Пане команданте, як то може бути, що на вулиці знайшли коня, коли ми взагалі там не маємо стайні?

— Алеж пане раднику, не гнівайтеся, я забув сказати, що то був дерев'яний кінь до гойдання.

— Дивитеся на мене, начеб уважали мене дурнем.

— Ви вмієте відчитувати людські думки.

ХТО Є СЕЛЯНИНОМ У НІМЕЧЧИНІ.

У Німеччині є селянином лише той, хто має землі більше як 125 гектарів. Так постановляє новий німецький закон про спадкове право. В умотивуванню закона сказано, що село це джерело німецької крови та що селянську земельну власність треба охороняти перед роздріблюванням наслідком спадщини та задовження. Велику земельну власність можна й мусить ділитися до найменше 125 гектарів, що належать одному рільникови. Лише спадкоємець такого ґрунту має право зватися селянином у справжньому значінні того слова. Інші власники землі є лише хліборобами. Селянином може бути лише німецький горожанин і німецької крови.

Перед вечерницями.

Він: — Чи ти вже готова, Ольго?

Вона: Вже, ще лише заложу капелюх на голову.

Він: — То добре, я піду ще до барбера!

—:—

— Дуже гарно, пане, що ви взяли були мою донечку до танцю.

— Таж ми на добродійних вечерницях, пані добродійко!

НЕЗАГНУЗДАНИЙ ТАРЗАН. (20).

K-20

Петрович опинився з Тарзаном на краю провалля, якого дно ховалося десь далеко внизу в темноті. Петрович зі страху подався назад, але почув на своїй спині гостре лезо Тарзанової списи. Тарзан притис Петровича до самого обриву скелі й рішучим голосом промовив:

„Я лорд Ґрейсток! Це була моя дружина, яку ти вбив разом з моїми Вазирами, коли ви зруйнували мою оселю. Тепер ти розумієш, чому я схопив тебе та пригнав сюди!" Вже більше нічого не треба було говорити Петровичеви. Він зі страху німів. Тарзан схопив його й підніс високо над головою.

Потім з розгоном зі всією своєю силою Тарзан кинув Петровича в безодню. Сам Тарзан стояв спокійний на краю провалля й дивився, як у розколисанім повітрю падало вниз тіло вбивника його дружини. Скоро почувся з дна провалля звук, який сказав Тарзанови, що все скінчене.

Тарзан підніс своє чоло до неба й, дивлячись на Куду, сонце, він розправив свої могутні рамена, глибоко вдихнув повітря в свої великанські груди і що було сили видав звук перемоги, яким малпи-самці завжди сповіщали джунґлі про свою смертельну перемогу.